

TOVERITAR

KAKSI KOHTALOA

Kirj. Wm. Lahtinen.

Kaukana, Punaisen Hämmeen sydämessä, hopeahoiteisen järven rannalla sijaitsevan pienen tehdaskylän keskellä olivat he syntyneet. Yhdessä he pitkin hiekkarannikkoja juoksisivat ja rinnatusten hyppivät tukkien päällä, joita järven tyyntä pintaa hiljaa keuhutelti aalloillaan. Niin jo pienestä pitäen tulivat Kosti ja Juhon toveriksi toisilleen ja se ystävyys side, joka jo pienestä oli kasvanut heidän välilleen kasvoi aina vaan yhä lujemmaksi sitä mukaa kun hekin kasvoivat.

Kohtalon kiisi, joka köyhille työllispojille ei koskaan tarjoa suurtaakaan riemua kipinää, oli heillekin yhä karkea. Mutta Koston ja Juhon näytti se yhdistävän siteellä, joka kuletettiin heidät aina samaan suuntaan. Jo kaksitoista vuotiaana oli heidän kumpainkin lopetettava koulunkäynti ja mentävä isän avuksi tehtaaseen hankkimaan elatuksensa. Sen he ottivat vastaan nöyrinä, vaikkakin syvä kauruksen huokaus nousi monta kertaa rinnastaan, muistelleensa mentyä lapsuusajansa, joka oli ollut vaan kuin varjo, joka hetken loisti kauniina mutta heti häipyi olemattomiin, eikä enää koskaan palannut. Elänyt enää mitään iloa odotettavissa, se mikä oli mennyt ei enää koskaan palaa, sen he ymmärsivät ja siksi he päättivät alistua elämän rautaisen sylin puristukseen. Mutta sittenkin valkka lapsuusiltoit kesäleikkeineen, onkireissuneen ja muine viehätyksineen olivatkin kadonneet, alkoivat he hiljalleen tuntea rinnastaan oudon kuiskaen, että elämää ilot ja riemut kuuluvat myöskin köyhille, niin nuorille kun vahollekin, vaikkakin niiden luota ovat rikkaat ryöstäjät heidät karkoittaneet. Tämä pieni valonsäde, joka syttyi heidän vanhempiensa puheista, alkoi tuottamaan heille suurta lohdutusta ja toivoa valoisammasta vastaisuudesta. Vanhempiensa, jotka olivat innokkaita sosialisteja, kävivät aina työväentalolla iltamissa ja puheltilaisuuksissa, vieden lapset aina muassaan ja näin kasvoi poikien jo pienestä alkaen voimakas luokkatunne.

Sitten tapahtui jotain odottamatonta, jonka seurauksena molemmat toverukset joutuivat orvoliksi. Eräänä päivänä räjähti höyrypannu tehtaassa, jossa räjähdyksessä useita työmiehiä, niiden joukossa Koston ja Juhon isäkin saivat surmansa. Oli siinä surua ja huokausta, äidit itkivät, lapset kyselivät turhaan milloin isä tulee kotiin. Moni lapsi sai odottaa turhaan, sillä isän oli herrojen pohjaton voitonhimo saattanut ennenaikaiseen haudantaan.

Tuon lauseen kuullut Kosti ja Juhon isänsä haudalla seuraavana sunnuntaina, kun eräs työväenpuhujia piti jäähyväispuheen sortuneille taistelutoverille. "Jos tuo vanha kattilla olisi ajoissa korjattu ja heitetty romukasaan ja uusi pantu tilalle, niin seitsemän voimakasta työmiestä olisi vielä tänään meidän joukossamme; seitsemän leskeä ei nyt vuodattaisi elämän tovereittensa haudalla viimeistään kyyneleitään ja kymmenet orvat eivät olisi valilla isän turvaa. Mutta niin ei tehty. Ihmishenki on halpaa, ihmisliha ei maksa mitään, sitä on tarjolla liikaakin, mutta rautaa, jota nostetaan maasta ja jonka avulla jauhetaan ihmislihaa kullaksi

se se maksaa ja sen edessä ei auta orpojen valitus, ei itku, ei leskien riuks, eikä kirkous. Se ei talvin, vaan pysyy taipumattomana, elleivät työväen valtavat joukot nouse sitä taivuttamaan. Se on riiston peto ja mikä on sen edulle tarpeellista sen täytyy tapahtua, huolimatta siitä vaikka miljoonat siitä tulevat kärsimään. — Näiden tovereitten kuolema velvoittaa meitä tulempaan taisteluun!" Näillä sanoilla lopetti puhuja puheensa.

Kova aika koitti nyt nuorille tovereuksille, joidessään yksin huolehtimaan perheen toimeentulosta. Kaikki riippuivat nyt heidän harteillaan, kyyneen voimaa ja kestävyyttä.

Kosti teki kaikkensa auttaakseen perhettä pysymään pystyssä, hän unohti kaikki omat tarpeensa ja uhrausi ne nukkumatta kodin hyväksi. Kaikki huvittelaisuudet mitkä vaivat rahaa hän hylkäsi. Mutta työväentalosta hän ei voinut luopua, vaan juuri silloin hän tunsi voimakkaampaan kuin ennen, että juuri siellä on hänen paikkansa ja että siellä tulee hänen toimia paremman yhteiskunnan eteen.

Mutta Juhossa, perheen jäätävä hänen harteilleen, alkoi heti havaita murtumisen merkkiä. Hän oli henkisesti liian heikko kantamaan sitä kuormaa, minkä kohtalo oli hänen kannettavakseen lastannut. Väitellen ja viikin erin alkoi hän etsiä loivaa uunua väkijoumista. Työväentalo jätti kokonaan unholaan. Sitä useimmin löysi hän tien kapakkaan. Koti muuttui hänen silmissään kolkoksi, se ei häntä enää viehättänyt. Äiti sairasti ja rahaa ei ollut. Silloin hän päätti lähteä ja jättää kaiken, jättää äidin lastensa kanssa oman onnensa nojaan.

Ja niin hän lähti. Parin viikon kuluttua kuoli Juhon äiti ja hänen siskonsa ja veljensä joutuivat maailman syliin, niinkuin lumunpojat, joiden pesä on hävitetty. Yksi sinne, toinen tänne he joutuivat. Joku otti nuoremman kasvattikseen, toinen vanhemman paimenpojaksi ja niin edespäin. Tuskinpa he enää koskaan saivat edes nähdä toisiaan tai tuskinpa tiesivät, että heillä olisaisi olikaan.

Tuli sitten aika, joka kysyi lujuutta ja tarmoa. Suomen työväki oli kyllästynyt sortoon ja nousi taisteluun. Edellä kerrotunlaisia tapauksia oli tapahtunut liian monta ja se velvoitti työväkeä ryhtymään itse parantamaan olosuhteitaan.

Kosti ja Juhon saivat molemmat silloin olemaan Pohjois-Suomessa, valkoisten rintaman takana ja heille kumpaisellekin tuli kutsu saapua rintamalle.

Juhon lähti heti. Hänellä ei ollut enää sen vertaa voimaa ja kykyä hallita itseään että olisi voinut kieltäytyä. Hänellä ei ollut enää sen vertaa ajatuskykyä että olisi voinut ymmärtää tekikö oikein vaiko väärin; ajatuselimensä langat olivat väkijoumoin vaikutuksesta tulleet niin kankaiksi että ne eivät voineet toimia. Hänen sydämensä, jossa kerran paloi jalo rakkauden tuli, olivat himot kylmetyneet; siellä viihtyi nyt vain viha veineet; siellä väijähti nyt vain viha veineet ja siskoja kohtaan, viha omaa luokkaansa kohtaan ja viha kaikkea sitä kohtaan, mikä oli jaloa ja kaurista, ja jolla yksin oli elämän arvo ja kunnia. Sitä, jota hän kerran tu-

hlesi rakasti, hän nyt vihasi ja valitti, tahtoen hävittää sen maan päältä olemattomiin.

Mutta Kostille ei tuottanut yhtään päinvalvavaa se mihin joukkoon meni. Häkki metsien, lumikinosten läpi, hiihtäen kymmeniä kilometrejä, väistien kaikenlaiset vaarat hän saapui vartiopaikalleen, jaloan tehtävään: voittamaan luokkansa vapautta. Elämänsä suurimpana päivänä piti hän sitä päivää, jolloin sai tarjota kaikkensa luokkansa hyväksi. Uljana, kuolemaa halveksivana saunkarina, täyttikin hän tehtävänsä. Saunkarina hän astui riviin ja saunkarina hän siitti poistukin.....

Innokkaana "kapinointisijana" joutui hänkin, taisteluun taottua, teloituspaikealle. Rohkeana, kuin aina ennenkin, seisoi hän kuoleman-portilla. Se häntä ainoastaan hävitti, kun näki leikin sikahumalassa.

Ehkäpä Juhosakin heräsi hiukan ihmistunteita nähdessään entisen toverinsa odottamassa hänetä määriystä, johon hänellä ihmisellä ei ollut oikeutta. Sitä ehkä osotti se kun Juhon ennen ampumista teki mieli peittää Koston silmät, koska hän tyr-

kytti punaista vaatetta tämiin silmiin, tahtoen hävittää sen maan päältä olemattomiin.

Mutta ukkosen tavalla kajahti Koston ääni: "Ei mitään räsyä, en ole tehnyt mitään jota täytyisi hävetä ja peittää kasvonsa. Kehtaan katsoa pyövelle silmiä ja kehtaan kuolla anteeksi puolesta....."

Pyssyt pamahdivat, pitkä rivi horjautui maahan, humalaisten pyövelien nauraessa. Mutta kesken ilon nousee Kosti ruumisliijästä. Silmänsä etsivät Juhon katseen. Verinen nyrkki kohoaa Juhon kohden, toisen pidellessä vatsasta kiinni, josta veriset suolet pursuvat ulos.

"Minun aatteeni asuu täällä," sanoo Kosti näyttäen sydäntään, "eikä vatsassa niinkuin sinun. Ammu siis tänne, ammu sydämeen, sillä se, jota vihaat, asuu siellä!"

Kiroten tempasi Juhon revolverinsa ja ampui Kostiä kohden useita kertoja, vielä sittenkin vaikka tämä jomakasi maassa ja oli muuttanut tuonen tuville.

Niin meni Kosti. Mutta kunka kävi Juhon? Saiko hän nyt elämältä sen mitä oli pyytänyt? Saiko hän nyt nauttia peittä Koston silmät, koska hän tyr-

(Jatkoa toisella sivulla)

Ajattelun aihetta kasvatustyön tekijöille

Taas on tullut se aika, jolloin kouluissa on aiettu jakamaan lapsille matkaeväitä elämäni tiellä kulkua varten. Näitä eväitä ei joudu omaksumaan yksinomaan vallasiuokan lapset, vaan niitä jaetaan myös työväenluokan kasvavalle väelle.

Koulussa saatu opetus on suuri lahja, ja jokaisen ihmisen pitäisi tiedosta ja taidosta osalliseksi päästä. Kuitenkin on asia siellä ikävällä tavalla, että koulussa saatuaan lahjaan — tietoon ja taitoon — kätetään jotain sellaista, joka työlläisen lapselle on suorastaan vahingoksi. Se on: porvarillinen maailmankatsomus. Kun koulut ovat kapitalistiluokan erikoisen silmälläpidon alaisia, niinkuin monet muutkin laitokset tämän yhteiskuntajärjestelmän vallitessa, on aivan luonnollista, että siellä jaetaan porvariluokan etujen mukaista oppia.

Elä ole kumma lainkaan, jos moni työlläisen tyttö tai poika jonkun vuoden koulussa oluttaan, antaakin ilkeitä ja sopimattomia vastauksia vanhemmilleen, niinkuin hyvin usein kuulemme tapahtuvan. Se on vain tulos hiljalleen juurutetusta porvarillista opetuksesta. Isä ja äiti ovat lasten mielestä useinkin sivistymättömiä hölmöjä, joiden sanoille ei muka kannata arvota antaa, etenkin jos vanhemmat puhuvat jotain sosialismista ja kehittävät lastensa ajatuksia työväenluokan maailmankatsomuksen mukaisella tavalla.

Lasten kasvatus on vaikeaa, vaikka ympäristö on suotuisakin. Sitä vaikeampaa se on tällaisen asian tilan vallitessa. Lapsi joutuu ikään kuin "kahden tulen väliin", eikä oikein tiedä kumpaa uskoa, kotia vai koulua. Kotona kun puhutaan asioita toisessa valossa ja koulussa selitetään taas toisella tavalla. Koulussa saatu opetus useinkin menee lapsen kuin "häkä päähän", joten on sängen työllästä sitä pois sieltä irrottaa. Mutta niin vaikeaa kuin se onkin, on työlläisvanhempien velvollisuus pitää huoli siitä, että nouseva nuoriso ei joudu väärin käsitysten orjiksi. Ennen saa antaa lasten kasvaa pyssyhurtiksi y.m. ka-

pitalistisen järjestelmän sokeiksi aseenkantajiksi.

On kuitenkin suuri joukko työlläisiä, jotka eivät lainkaan välitä, mitä heidän lapsilleen opetetaan. Kytä läpähän elämän koulu rosoiset palikat silittele, sanovat he niistä asti oista julttessa. Kyllä kai se niinkin ilonee, mutta usein se elämänkoulun oppi tulee liian kalliiksi.

Monet vanhemmat väittävät, että he eivät kykene lapsiaan opettamaan! Selittävä, että "muna on olevinaan kanna viisaampi," ettei opetuksessa pääse edes alkuun. Silloin olisi paras turvautua kirjallisuuteen. Kirjojen kautta porvaritkin enimmänsä kasvatustyötäni tekevät. Lukuhaluisille lapsille pitäisi saada hyvää helppotajusta agitaatiokirjallisuutta. Sunreksi osaksi vanhemmat laiminlyövät katsoa, mitä heidän lapsensa lukevat. Siinäkin on tosia omat vaikeutensa. Useat vanhemmat eivät osaa sitä kieltä, joilla lapset kirjallisuutta viljelevät, siinä se pulma!

Kuitenkin on tässä suhteessa enemmän huolimattomuutta. On olemassa sientäin lastensa tulevaisuudesta huolehtivia äitejä. Niinpä eräskin huokasi, että "kyllä pitää katsoa, mitä noille lapsille opetetaan ja mitä he milloinkin lukevat! En soisi heidän saavan valita kirjoja yhtä huolettomasti kuin itse sain nuoruudessaani." Sitten seurasi selitys, miten hän koulujallaan luki mitä eteen sattui. "Kannoin kotiin kirjoja niin paljon kuin sain laistaosteta ja lisää muualta. Niinpä eräs uskonnollinen tätti huomasi lukuhaluuni ja kerrankin tarjosi lahjaksi "Kristityn vauhus" nimisen teoksen. Toisen kerran hän toi lempikirjansa "Taavetin huoneen herra", joka oli yksi hänen hartauskirjoistaan. Samaa aikaa toisanla lainasin romaani: "Kuningatar Dragan rakkauselämä" ja "Montekriston kreivi". Äitini ei lainkaan pitänyt huolta, mitä milloinkin luin, sillällätti ainoastaan silmiäni.

Samallaista huolimattomuutta tapaa kaikkialla. Lasten annetaan lukea kaiken maailman rosvoromaani ja

(Jatkoa toisella sivulla)